

van God raakte z'n vroegeren greep op de harten kwijt. Na den eersten gelukkigen tijd van het wassende Woord, kende allengskens het getij en volgde de veel langere periode, immers tot vandaag toe, van het veel meer wijkende Woord. Het werd donker in Europa.

Wel heeft God toen toch nog weer de lamp van het Woord op den kandelaar laten zetten. De HEERE schonk onzen voorouders de weldaad der gezegende Kerkhervorming. Maar de verwachting van Luther, dat het maar een korte regenbui zou zijn, is uitgekomen. Letten we op 't getal, dan is de groote reformatie mislukt. Geheel en al terugveroverd is Europa voor Christus en Zijn Woord bij lange niet. Integendeel, zelfs verloor de Reformatie al spoedig weer terrein. En dat is niet alleen te wijten geweest aan de Jezuïeten en hun krachtige contrareformatie, waardoor land bij land voor de heerschappij van het Evangelie der genade Gods in Christus verloren ging. Polen b.v. is sindsdien een eeuwig kruisvat. Maar ook is in de landen, waar de reformatie zich niet zoo gemakkelijk vordringen liet door de, op haar manier, weer oplevende Roomsche Kerk, het goud helaas verdonkerd.

Er is met name geen sprake van, dat de Middeleeuwse scholastiek en mystiek sinds de Kerkhervorming contrabande zijn gebleven. Reeds Ursinus, een van de opstellers van onzen Catechismus, werkte geducht met Aristoteles; Maccovius, lid van de Dordtsche Synode, is de invoerder geweest van een, zooals gezegd is, „meer wetenschappelijke scholastieke theologie“ in plaats van „de meer eenvoudige Bijbelsche“; zijn lessen werden druk gevolgd en zijn „Collegia“ zijn jarenlang het meest gebruikte handboek voor het onderwijs van de aanstaande predikanten geweest. En Voetius heeft niet alleen de scholastieke methode van Maccovius, maar evengoed de mystiek der zgn. „Navolging van Christus“ van Thomas à Kempis bewonderd.

De Gereformeerde Kerken in ons Vaderland hebben van God een grooten schat gekregen, n.m.l. een heerlijk terugkeer naar Zijn verbond en woorden, in de 16de eeuw. Wie daarvan genieten wil leze alsnog en herleze maar veel ons Gereformeerde Kerkboek met z'n drie confessionele formulieren, met z'n meerdere liturgische formulieren en met z'n kostelijke formuliergebeden. Maar verbeelden we ons niet, dat die officiële kerkelijke geschriften zoo heel lang de zuivere weergave van het geloof onzer voorouders zijn geweest. Allengskens kwam voor de eenvoudige Schriftmatige spreekmanier van ons Gereformeerde Kerkboek een totaal ander spraakgebruik in zwang, dat een geheel andere betekenis hechtte aan alle mogelijke oude vertrouwde woorden en uitdrukkingen als: volk Gods, de Zijnen, heilig, bekeering, wedergeboorte, geloof, eeuwig, verbond, genade enz. Het Gereformeerde Kerkvolk begreep daardoor zijn eigen reformatorische kerkboek niet meer. Kon het niet meer lezen. Was vervreemd van den geest van dat kerkboek. Was vervreemd van de Schrift. Ook al hoorde het trouw het vereischte aantal predicationen aan, dan vervreemde het nog van de Schrift, want die predicationen waren niet meer Schriftmatig zooals b.v. — om nu maar 's iets te noemen — ons formulier om de ouderlingen en de diakenen te bevestigen Schriftmatig is en diens innig en warm voor de ziel, die God vreest, voor het schaap, dat naar de stem van den Herder luistert en alleen daarin vermaak heeft.

Ook in Nederland is te zien geworden, al duidelijker, dat historisch verschijnsel van het wijkende Woord.

We zwijgen nu maar van andere landen, van Frankrijk b.v. dat z'n Hugenoten verjoeg en uitmoorde en aldus bakermat der revolutie werd. En 't is met andere landen niet veel beter gegaan. Als de verklaring van Calvin op 2 Thess. 2 juist is en als dus inderdaad de kracht, die den antichrist zou wederhouden de kracht van het Evangelie, van het Goddelijke Woord zou zijn, dan bleef er in Europa hoegenaamd geen wal meer van belang tegen de revolutie over. Want overal zien we het Woord Gods wijken, misschien in Engeland en ons land nog het minst snel. Maar bij ons toch ook. Wat moest er terecht komen van een kerk, die al zoo vroeg haar eigen papieren verwaarloosde, Gods Woord en haar belijdenisgeschriften? Want dat deed ze niet pas, toen ze den band der belijdenis grof saboteerde in de vorige eeuw door middel van een quia- en quatenusinterpretatie, maar dat deed ze allang toen ze in dat Woord en in die belijdenis veel meer raffinement, andere inhouden, andere begrippen, las dan daar klaarblijkelijk oorspronkelijk in waren ingelegd en uitgedrukt. Dat deed ze met name onder den kerkverwoestenden invloed van scholastiek en mystiek.

Ik weet, dat er ook andere factoren zijn geweest, die in dezelfde richting hebben meegewerkt; ik noem de Woord-misvatting, uitgedrukt in het ongewijzigde art. 36 der Ned. Gel. Bel. Hierdoor is niet alleen aan de overzijde van de Noordzee „een kerkrecht naar Joodsch systeem“ geboren, om met Dr. van Lonkhuyzen te spreken. Neen, ook ten onzent heeft de verkeerde opvatting, die aan Gereformeerde burgerlijke overheden in de 16de eeuw ná Christus dezelfde rechten in de kerk toekeende als eenmaal door Hiskia en Josia in de Hebreeuwse Kerk vóór Christus waren uitgeoefend, de Gereformeerde religie tot staatsreligie verheven en de Gereformeerde Kerk tot staatskerk. Wie een overheidsambt wilde bekleden, moest lid zijn van die kerk. Vandaar een invasie van de wereld in de kerk en een ontcringing van de tucht en een ontcringing van de prediking en een beleediging van den Heiligen Geest, die in de Kerk de sacramenten bedient.

Zoo is door allerlei factoren ons volk ontcrinstend. Maar het groote kwaad is Woordverlating geweest, gedurende eeuwen. Woordverlating niet alleen bij den man van de straat. Maar Woordverlating ook en eerst bij de herders. En dientengevolge verbondsverlating bij de schapen.

Daarom zijn al deze ellenden over ons gekomen, die ons heden op elk levensgebied terneder drukken. Twee voorbeelden uit den laatsten tijd.

Het was een ellende, vonden we allemaal, dat er nota bene in Juli 1945 gestaakt werd door de Rotterdamse havenarbeiders en we hebben daarin alweer een teeken gezien van de algemeene decadentie. Ik geloof dat ook wel. Het zou ongetwijfeld de moeite loonen eens te onderzoeken, welke achternamen die havenarbeiders zoo

al dragen en hoeveel van die achternamen er vandaag nog prijken in vergeelde doopboeken en op verweerde grafzerken van de mooie oude gebouwen van de Ned. Herv. Gemeente te Rotterdam. Woordverlating in de geslachten sinds de 17de eeuw baarde tenslotte ook die werkstaking van 1945. Dat was één ellende.

Maar het was evengoed een ellende, toen in datzelfde jaar, in de zoogenaamde censuurzaak van Ds L. Doekes, in datzelfde Rotterdam een Rotterdamsch predikant, die heel veel afweet van Helene Swarth, nota bene als rechter durfde optreden tegen iemand, die hem fijntjes gaf te verstaan, dat hij met al zijn spreken van wedergeboorte millen ver verwijderd was van het Schriftmatig spreken over wedergeboorte gelijk een waardig Gereformeerde mensch dat doet in art. 2 van de Ned. Gel. Bel. Dat was ook een ellende en evengoed wrange vrucht van Woordverlating in de geslachten.

In beide feiten zie ik symptomen van één proces, dat zich uitstrekt over eeuwen: in plaats van het wassende het wijkende Woord. Als er geen profetie is, wordt het volk ontbloot. (Spr. 29: 18), d.w.z. dan raakt het los van Gods geboden; dan krijgen we niet alleen onverantwoordelijke stakingen in de havens, maar ook onverantwoordelijke schorsingen in de kerken.

In één van hun formuliergebeden baden onze voorouders: „HEERE verlaat ons niet met Uw Geest en Woord“. Toch is dat geschied. Ziet maar om U heen.

C. VONK.

(Wordt vervolgd).

³⁾ We hebben de sprekers van de vier Kerkelijke Congressen — behalve dan K. S. — verzocht, hun copie ter herinnering aan deze historische bijeenkomsten af te staan aan ons blad. Redactie.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater,

Onze eeuw, zoo zeide ik, leeft bij de profetie van Rousseau, terwijl een deel der Christenheid in den strijd voor de eere Gods machteloos wordt gehouden door de profetie van Vinet. Valsehe profetie voor het staatsleven. Wij zien dit in onze nationale politiek; sterker nog in de internationale. Na den eersten wereldoorlog richtte de mensch zich naar zijn meening weer op in eigen kracht. De Volkenbond van Genève kende de zgn. heilige rechten der beschaving en vestigde daarop de hoop op een toekomst zonder oorlog een wereld van vrede en recht. Maar een krans werd gelegd voor den voet van het standbeeld van Rousseau. Na den tweeden wereldoorlog als opnieuw Gods oordeelen over de wereld zijn gegaan, is er waarlijk nog geen bekeering, geen reformatie, een zich afkeeren van het kwade en keeren tot het goede, d.w.z. tot de erkenning, dat Christus is de Koning der koningen, in Wien alleen alle recht, ook onder de volkeren, vastligt.

Men zie maar eens naar het Handvest van San Francisco, het statuut voor den nieuwen Volkenbond der Vereenigde natien.

In heel dat stuk wordt de Naam Gods niet genoemd. De volken van de Vereenigde Natien, vastbesloten, dus wordt in de preambule gezegd, komende geslachten te beveligen tegen den oorlogsgesels, die tweemaal gedurende ons leven onuitsprekelijk leed over de menscheit heeft gebracht en — en nu komt het: „opnieuw het vertrouwen in de grondrechten van den mensch, in de waardigheid en waarheid van den menschelijken persoon, in de gelijke rechten van mannen en vrouwen, alsmede van groote en kleine volken te bevestigen, voorwaarden te scheppen, waaronder gerechtigheid en eerbied enz.

Nu weten wij het al zeer wel. Dat is Rousseau. De volkenrechtdeskundige, Laurent, de Belgisch vrijzinnig geleerde, in het midden der vorige eeuw nogal opgang makend door zijn groote werk van twintig deelen over het volkenrecht en door zijn modernisme, dat hem in strijd bracht met het Belgisch Roomsche episcopaat, merkt ergens op, dat de volkeren der wereld gevaar loopen beneden het atheïsme te zinken. De atheïst, dus zegt hij, strijdt nog tegen God, wil Hem uit het leven bannen, er is bij hem nog een zekere erkenning, dat God er toch is. Hij vecht tegen hem. Maar de negentiende eeuw doet zulks niet meer. Zij negeert het bestaan Gods, doet alsof Hij er niet meer is. En dat vindt hij veel erger.

Dit typeert feitelijk ook het Handvest van San Francisco.

God is er niet. Een stuk uit een, zooals Friedell zou zeggen, goddeloos eeuw. Er zijn alleen grondrechten van den mensch, er is alleen de waardigheid en de waarde van den menschelijken persoon.

Heel dat Handvest is dan ook een typisch maaksel van het positivistisch volkenrecht, dat geen fundament voor het staatsleven meer kent dan de mensch zelf in zijn hoogheid en grootheid. Een echt rationalistisch stuk ook, dat begint met groote woorden — komende geslachten beveligen tegen den oorlogsgesels, gelijke rechten van kleine en groote staten — en dan voorts geen enkelen waarborg kan bieden voor die beveliging en geen gelijkheid stelt tusschen groote en kleine staten, want, eerlijker nog dan in het Volkenbondspact, spreekt het uit, dat de vijf groote machten alles beslissen. Er is een raad der Vereenigde natien, maar de lakens worden uitgedeeld door den Veiligheidsraad, en dat zijn de grooten.

Het Handvest heet een verbeterde uitgaaf van het Volkenbondspact. Het is als gezegd eerlijker, maar beter is het voorzeker niet.

Het zal ons zeker verheugen te vernemen, dat in onze Tweede Kamer geweten is op het volkomen zwijgen over den almachtigen God.

Daartegen werd opgemerkt, dat ook heidensche staten zich kunnen aansluiten en dat men daarom geen formule

kan vinden, die alle staten bevredigen zoude. Neen, daar heeft men het!

Stel — honderd zich nog noemende Christelijke staten willen een verdrag van wereldomvattende betekenis bepalen met de erkenning, dat heel het leven en het recht der volkeren alleen vast ligt in de belijdenis dat God regeert, en daar komt een heidensch volk, dat zegt: ik wil mij aansluiten, maar God mag niet erkend; dan vallen al die staten aanstonds om en zeggen: gij zult uw zin hebben.

In al het andere zou uw eenige stem niet gelden, maar als het om de eere Gods gaat welnu — wat is er dan geringer?

Zoo staat het toch en wij beven ... Want God is een verterend vuur voor wie Hem niet erkennen.

Echter ook die erkenning van een almachtig God zou reeds bewijzen hoe ver Europa, het christelijk Europa, is afgeweken.

Men zal zich herinneren, dat dr. Kuiper in „Ons Program“ wijst op de groote betekenis van het feit, dat de verdragen tusschen de groote volkeren nog altijd beginnen met de belijdenis: in den Naam van den Drie-eenigen God.

Nu nog, zeide Kuiper in 1878; maar dit was niet meer zoo.

Want na den Krimoorlog, bij het verdrag van Parijs in 1856, werd — en dat na een krijg, die heette begonnen te zijn om de Christenvolkeren op den Balkan te redden en de heilige plaatsen in Palestina weer voor de westersche Christenheid veilig te stellen — Turkije toegelaten al gelijkberechtigde tot de vereeniging van Christelijke staten.

De Turk wilde echter niet de Drie-eenheid Gods belijden. De man van den Islam stond op zijn beginsel.

En de christelijke mogendheden, onder leiding van den revolutionairen onverlaat, als Groen hem noemde, Napoleon III, vonden dit goed.

Met kracht heeft Von Stahl in het Pruisische hoogerehuis tegen dit wijken voor den Islam geprotesteerd. Mijn koning, zoo dacht hij, zal nooit in dit vreeselijk werk toestemmen, en de Tsaar van Rusland zal liever zijn laatste soldaat geven, dan dat zulks geschiedt.

Het geschiedde toch; de belijdenis van God Drie-eenig verviel en men sprak van God almachtig. Een der jongste Volkenrechtdeskundigen, Wegner zegt niet ten onrechte: „deze almachtige God is daar een uit het Christendom en den Islam geabstraheerde zeer algemeene vage godheid“.

Alles komt hierop neer, dat Christelijk Europa zijn geloof verloochende om den Mohammedaan ter wille te zijn.

Dat lag in den geest van die dagen. Men herinnere zich maar, hoe onze liberale regeerders in Indië, naar Groen mededeelt, voor de zending op Java geen reden meer zagen want daar was immers de Islam, die even hoog stond als het Christendom.

Het gebeuren in Parijs in 1856 was een kwade dag voor Europa. Het deed de ontkenning zien, die trouwens in alle parlemenenten was te constateeren. Ook in het Engelsche.

George Macaulay Trevelyan zegt in zijn „British History in the nineteenth century“: in de zeventiende eeuw citeerden de leden van het parlement den Bijbel, in de achttiende eeuw de klassieken, in de twintigste eeuw from nothing at all“.

Europa deed afstand van zijn belijdenis der Heilige Drie-eenheid.

En sedert ging het vlug bergafwaarts. Want allengskens verviel ook het belijden van God almachtig; bij den Volkenbond was er een beroep op de heilige beschaving. Nu, bij het Handvest, om met Trevelyan te spreken, van dat alles niets meer. De Christus, van Wien nog op de ontwapeningsconferentie in den Haag in 1901 door den Russischen staatsminister werd beleeden, dat Hij is de wortel van alle volkenrecht, wordt niet meer genoemd.

Onze regering heeft op het verwijzen naar deze negatieve geantwoord, dat dit zwijgen geenszins betekent gebrek aan eerbied voor Gods Woord. Welneen — maar er werd gesproken niet alleen namens Christelijke staten, en hoe zou men dan een voor allen passende formule vinden.

Bovendien had de Nederlandsche delegatie op de omzetting niet gewezen — en hier volgt dan de echt liberale passage — omdat zij gedachtig was aan het Bijbelwoord: niet een ieder, die tot mij zegt Heere, Heere, zal het koninkrijk der hemelen binnengaan, maar wie doet den wil mijns Vaders die in de hemelen is.

Dit klinkt hier als vrijzinnige hoon.

Want wij gelooven niet, dat de delegatie aan den bekenden tekst heeft gedacht. En bovendien, hoe kan iemand terecht meenen, dat, als de Heere Jezus zulke woorden spreekt tegen een huichelachtig volk, Hij daarmee zegt, dat de mensch niet meer zal belijden: Heere, Heere. Gij zijt de groote, almachtige Drie-eenige God, Die om Christus wil den volkeren nog rechten geeft en zegeningen biedt?

De Vereenigde natien, die nog prijs stellen op den Christennaam, mochten gedacht hebben aan het feit, dat geen volkenrechtdeskundige, ook niet de ongelovige, ontkennt, dat alle wezenlijk volkenrecht een vrucht is, geteeld op den akker der Christenheid.

En nu zouden die volkeren deze erkenning zoo maar moeten prijsgeven als een heidensche of mohammedaansche staat zeide: ik kan zoo niet met u in zee gaan! De aansluiting is vrijwillig. En bovendien — het werd dezen staten niet eens gevraagd.

Groen van Prinsterer besprak eens in onze Tweede Kamer het geval, dat een predikant der Hervormde kerk op Java was verplaatst, omdat hij weigerde een Mohammedaansche feest bij te wonen. Het feest droeg n.l. een godsdienstig karakter. Het was op 27 Nov. 1852. Men zie Adviezen II. blz. 450.

De verplaatsing werd verdedigd, omdat deze predikant in andere streken voor zulke gemoedsbezwaren niet werd geplaatst. De Hervormde kerk kon niet vrij zijn, want anders kon men zulk een predikant niet verjagen.

Groen zeide: nu begrijp ik, dat men vroeger aan een zending, die een aantal jongelieden verlangde om op Java het Christendom te verkondigen een antwoord gaf: dit zou van belang zijn, wanneer de Javanen heidenen waren. Ik bedenken nu, dat men er onlangs op bedacht

was den, ha de gebeden Java.

Er is hier gemoedsbezwaar. Maar ik zie aardigheden te hebben. Ik zie van een C. vaanschen enkenen van Java geen zullen wij deelnemen. wij het geschen godsdienst.

Zoo zou zegd, als den: nu zie hebben. En

Maar thafgod hebben is er geen pen. In elk

De veranden Christheeren. En loochening. me, want d

Moeten wDs Knapmischien gnen, die een gemaakt h geweest zij en de krach den, die, re als welke z en openlijk

Hier wor vervloeking Wel mag genade, om zijn?

Met harte

U

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN

EN